

De Oliveira proti Švýcarsku, rozsudek ze dne 30. 7. 1998

Stěžovatel: De Oliveira

Žalovaný stát: Švýcarsko

Číslo stížnosti: 25711/94

Datum: 30.07.1998

Článek Úmluvy: čl. 4 Protokolu č. 7

Rozhodovací formace: Senát

Soud: Evropský soud pro lidská práva

Hesla: ne bis in idem, res iudicata

Významnost: 2

EVROPSKÝ SOUD PRO LIDSKÁ PRÁVA

30. července 1998

VĚC DE OLIVEIRA

(Rozsudek ve věci de Oliveira versus Švýcarsko)

Evropský soud pro lidská práva, zasedající v souladu s článkem 43 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (dále jen „Úmluvy“) a příslušnými ustanoveními Jednacího řádu B, v Senátu, jehož členy byli následující soudci: pan R. Bernhardl, předseda, pan F. Golcükü, pan A. N. Louizou, pan L. Wildhaber, pan B. Repik, pan P. Küris, pan E. Levits, pan P. van Dijk, pan M. Voicu a rovněž tajemník Soudu pan H. Petzold, zástupce tajemníka Soudu pan P. J. Mahoney, po poradě ze dne 20. dubna a 22. června 1998 vynáší následující rozsudek, který byl schválen v poslední uvedený den:

POSTUP

1. Případ byl předán Soudu portugalskou státní příslušnicí, paní Maria Celeste Vieira Velose de Oliveira (dále jen „žadatelka“), dne 25. srpna 1997 a Evropskou Komisí pro lidská práva (dále jen „Komisí“) dne 22. září 1997, během tříměsíční lhůty stanovené v článku 32 odst. 1 a článku 47 Úmluvy. Podnětem byla stížnost (č. 25711/94) proti Švýcarské konfederaci podaná u Komise v souladu s článkem 25 žadatelkou 22. října 1994.

Požadavek Komise se vztahoval na články 44 a 48 ve znění novelizovaném Protokolem č. 9, pokud jde o Švýcarsko, a na prohlášení, kterým Švýcarsko uznalo obligatorní pravomoc Soudu (článek 46). Žádost paní de Oliveira k Soudu se vztahovala na článek 48 Úmluvy. Předmětem požadavku a žádosti bylo rozhodnutí o tom, zdali skutkové okolnosti případu představují porušení závazků žalovaného Státu podle článku 4 Protokolu č. 7 k Úmluvě.

2. V odpovědi na dotaz učiněný v souladu s ustanovením 35 odst. 3 (d) Jednacího řádu B

žadatelka určila advokáta, pana A. von Albertini, který ji bude zastupoval (ustanovení 31). Advokátovi předseda udělil souhlas s používáním německého jazyka (ust. 28 odst. 3). Potom, co byla původně v řízení před Komisí určená iniciálami C. M. L. - O., souhlasila žadatelka s prozračením svého jména.

3. Ustavený Senátu tvořili z moci úřední pan L. Wildhaber, zvolený soudce švýcarské slátání příslušnosti (článek 43 Úmluvy), a pan R. Bernhardt, místopředseda Soudu (ustanovení 21 odst. 4 /b/). Dne 25. září 1997, za přítomnosti tajemníka, předseda Soudu, pan R. Ryssdal vylosoval jména dalších sedmi členů, a to pana F. Golcükü, pana A. N. Loizou, pana B. Repika, pana P. Kürise, pana E. Levitse, pana P van Dijka a pana M. Voicu (článek 43 in fine Úmluvy a ustanovení 21 odst. 5).
4. Pan Bernhardt jako předseda Senátu (ust. 21 odst. 6) jednající prostřednictvím tajemníka, konzultoval se zástupcem švýcarské vlády (dále jen „Vlády“), žadatelčiným advokátem a s panem E. Alkemou, delegátem Komise, postup soudního řízení (ust. 39 odst. 1 a 40). V souladu s následně vydaným příkazem tajemník obdržel vyjádření žadatelky dne 23. února 1998 a vlády dne 30. března 1998. Dne 17. dubna 1998 delegát Komise předložil svá písemná vyjádření.
5. Dne 27. února 1998 Senát rozhodl, že nepovažuje za nutné nařízení jednání v daném případě, jsa přesvědčen o tom, že byla splněna podmínka pro odchylku od běžného postupu (ust. 27 a 40).

SKUTKOVÁ ZJIŠTĚNÍ

1. Okolnosti případu
2. Paní de Oliveira, portugalská občanka, se narodila roku 1967 a v současnosti žije v Curychu (Švýcarsko).
3. Dne 15. prosince 1990, když řídila vozidlo po silnici pokryté ledem a sněhem v Curychu, její aulo se otočilo na druhou stranu silnice, nejdříve narazilo do jednoho auta a potom se srazilo s druhým autem řízeným panem M., který utrpěl vážná zranění.
4. Dne 19. března 1991 curyšský Úřad policejního magistrátu (Polizeirichteramt) zaslal spis Úřadu oblastního státního zástupce (Bezirksanwaltschaft) za účelem dalšího šetření, zdali žadatelka způsobila vážná tělesná zranění z nedbalosti v rozporu s článkem 125 odst. 2 trestního zákona (viz odst. 16 níže).
5. Dne 5. dubna 1991 curyšský Oblastní úřad (Statthalleramt) zaslal spis Úřadu oblastního státního zástupce za účelem dalšího šetření, zdali došlo ke spáchání nějakých protiprávních činů podle federálního zákona o silniční dopravě (viz odst. 17 níže).
6. Dne 3. června 1991 Úřad oblastního státního zástupce vrátil spis případu týkající se osoby zraněné během dopravní nehody Úřadu policejního magistrátu. Obsahoval lékařské osvědčení o tom, že poškozený byl vážně zraněn. Dne 12. srpna 1991 Policejní magistrál rozhodl o zastavení trestního stíhání proti poškozenému (Einsiellungs-Verfügung). Dne 13. srpna 1991 sdělil žadatelce obvinění z trestného činu nezvládnuli řízení vozidla podle § 31 a 32 federálního zákona o silniční dopravě, jelikož nepřizpůsobila svoji rychlost podmínkám vozovky (Nichtbeherrschen des Fahrzuges infolge Nichtanpassens der Geschwindigkeit an die Strassenverhältnisse), a odsoudil ji k pokutě ve výši 200 švýcarských franků (CHF). Uznal zejména, že dne 15. prosince 1990 byla vozovka pokryta ledem a sněhem, a že žadatelčino auto se otočilo na druhou stranu silnice, kde narazilo do jednoho auta a v zápětí do druhého.
7. Dne 25. ledna 1993 Úřad oblastního státního zástupce vydal trestní příkaz (Strafbefehl), kterým uložil pokutu paní de Oliveira ve výši CHF 2.000 za nedbalost způsobení újmy na zdraví v rozporu s Článkem 125 trestního zákona s ohledem na zranění, která utrpěl VI. v důsledku srážky jeho vozidla s žadatelčíným.
8. Žadatelka napadla příkaz curyšského oblastního soudu (Bezirksgeriehl), který snížil pokutu dne 11. března 1993 na CHF 1.500. Příkaz obsahoval zejména následující:

„Policejní magistrát, který uložil pokutu (Bussenverftigung), na kterou odkazuje žadatelka, musel prozkoumat situaci v rozsahu řízení odpovídajícímu přestupku (Übertretungsvcrfahren), takže v souladu se zásadou non bis in idem není pochyb o tom, že nemůže být zahájeno další stíhání za přestupek na základě téže události. Nicméně, skutečnost, že vyšetřování u tohoto druhu řízení jsou zkrácená a omezená rozsahem, znamená, že pachatelé, kterým byla pouze uložena pokuta, mohou být stíháni na základě týchž skutečností za závažný trestný čin nebo zvláště závažný přestupek v případě nutnosti podrobnějšího šetření z hlediska právních nebo skutkových úvah. V takových případech se ruší původní rozhodnutí a trest.“

Soud anuloval pokutu ve výši CHF 200 uloženou dne 13. srpna 1991 a sdělil, že ta část pokuty, která již byla splacena, bude odečtena od pokuty, kterou soud ukládá nyní. Nová pokuta je tedy snížena na CHF 1.300.

13. Žadatelka se odvolala k curyšskému odvolacímu soudu (Obergericht), který dne 7. října 1993 zamítl odvolání s názorem, že kromě jiného:

„Je nutné zvážil, jaké závěry je nutné vyvodil z pochybení policejního magistrátu týkajícího se sporné záležitosti. Je zřejmé, že ve svém rozhodnutí ze dne 13. srpna 1991 učinil nále, pouze pokud jde o žadatelčino nezvládnutí řízení vozidla, ale nikoli ohledně tělesných zranění, která utrpěl poškozený v důsledku toho. Nicméně, pokud jde o určení, zdali byl dodržen Silniční řád, policejní magistrát měl právo a povinnost posoudit všechny skutečnosti sám a rozhodnout o nich vyčerpávajícím způsobem podle trestního práva; skutečnost, že nepostoupil spis případu, byť byla možná způsobena vážná tělesná zranění z nedbalosti, nutně neznamená, že rozhodnutí policejního magistrátu je neplatné – toto rozhodnutí zůstává v platnosti. Nebylo navrženo a rovněž nevyplývá ze spisu, že by sporné rozhodnutí obsahovalo vážné vady, které by vyžadovaly v každém případě zrušení rozhodnutí jako celku.“

Odvolací soud následně potvrdil rozhodnutí odečíst CHF 200 od pokuty CHF 1.500, domnívaje se, že žadatelka by neměla být potrestána přísněji, než kdyby obě protiprávní jednání byla projednávána společně v jednom řízení.

14. Paní de Oliveira se odvolala proti rozhodnutí z důvodů zmatečnosti (Nichtigkeitsbeschwerden) ke Kasačnímu soudu (Kassationsgericht) kantonu Curych a k Federálnímu soudu. Dne 27. dubna 1994 Kasační soud odmítl zabývat se odvoláním.

15. Žadatelka pak podala veřejnoprávní odvolání u Federálního soudu proti tomuto rozhodnutí.

Dne 17. srpna 1994 Federální soud zamítl jak žadatelčino veřejnoprávní odvolání, tak její odvolání zdůvodněné zmatečnosti. Ve svém posledně uvedeném rozhodnutí Federální soud shledal, že je nutné předpokládat, že když dne 13. srpna 1991 policejní magistrát uložil paní de Oliveira pokutu, nebyla mu známa skutečnost, že M. utrpěl závažná zranění, neboť jinak by nebyla dána jeho pravomoc uložil pokutu, ale musel by postoupil spis Úřadu oblastního státního zástupce. Federální soud učinil závěr, že Oblastní soud anuloval účinky dvojího potrestání pachatelky za totéž protiprávní jednání tím, že vzal v úvahu pokutu CHF 200, která byla uložena policejním magistrátem, „při určení výše nové pokuty“ (bei der Bemessung der neuen Busse).

1. Relevantní domácí právo
2. Článek 125 trestního zákona stanoví:

„1. Kdo z nedbalosti způsobí újmu na tělesné integritě nebo zdraví jiného, bude potrestán odnětím svobody nebo pokutou, pokud bude podáno trestní oznámení.

2. Jestliže jde o vážnou újmu, bude pachatel potrestán z moci úřední.“

3. Ustanovení § 31 odst. 1 federálního zákona o silniční přepravě stanoví, inter alia, že řidič musí vždy ovládat své vozidlo, aby splnil svoji povinnost řídit opatrně. Podle ustanovení § 32 musí řidič přizpůsobit rychlost vozidla podmínkám.

ŘÍZENÍ PŘED KOMISÍ

18. Paní de Oliveira podala žádost ke Komisi 22. října 1994. Stěžovala si na porušení čl. 4 Protokolu č. 7.
19. Komise prohlásila žádost (č. 2571 1/94) za přípustnou dne 13. ledna 1997. Ve své zprávě ze dne 1. července 1997 (článek 31), vyslovila názor, že došlo k porušení tohoto ustanovení (dvacet čtyři hlasů k osmi). Úplné znění názoru Komise a dvou odchylných názorů obsažených ve zprávě je reprodukováno v příloze k tomuto rozsudku.

KONEČNÁ PODÁNÍ K SOUDU

20. Ve své zprávě Vláda vyzvala Soud, aby potvrdil, že v daném případě nedošlo k porušení článku 4 Protokolu č. 7 Úmluvy.
21. Ve své zprávě žadatelka žádala Soud, aby

„1. Shledal, že rozsudky vynesené v trestních řízeních ze svrchované moci Švýcarské konfederace samosoudcem curyšského oblastního soudu, odvolacím soudem. Kasačním soudem kantonu Curych a švýcarským Federálním soudem porušily v neprospěch žadatelky ustanovení Evropské úmluvy o ochraně lidských práv, konkrétně ustanovení Protokolu č. 7 k Evropské úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod, a že tudíž žalovaná Vláda nesplnila své povinnosti vyplývající z ustanovení Úmluvy.

2. Nařídil žalované Vládě, v souladu s článkem 50 Úmluvy ve spojení s ust. 52 (1) Jednacího řádu B., aby zaplatila žadatelce spravedlivé zadostiučinění ve výši 60.340 švýcarských franků.“

PRAVNÍ ZJIŠTĚNÍ

1. Údajné porušení článku 4 protokolu č. 7
2. V Žadatelčině podání skutečnost, že tatáž, událost vedla k jejímu odsouzení nejprve za nezvládnutí řízení vozidla a následně za nedbalostní způsobení újmy na zdraví, představuje porušení článku 4 Protokolu č. 7 k Úmluvě, která stanoví:

„1. Nikdo nemůže být stíhán nebo potrestán v trestním řízení podléhajícím pravomoci téhož státu za trestný čin, za který již byl osvobozen nebo odsouzen konečným rozsudkem podle zákona a trestního řádu tohoto státu.

2. Ustanovení předchozího odstavce nejsou na překážku obnově řízení podle zákona a trestního řádu příslušného státu, jestliže nové nebo nově odhalené skutečnosti nebo podstatná vada v předešlém řízení mohly ovlivnit rozhodnutí ve věci.
3. Od tohoto článku nelze odstoupit podle článku 15 Úmluvy.

Ve svém rozsudku ze dne 7. října 1993 odvolací soud shledal, že policejní magistrál věděl o tom, že nehodou poškozený utrpěl vážná zranění, ohledně kterých nebyla dána jeho pravomoc. Bez ohledu na to však vydal rozhodnutí, aniž by postoupil spis Úřadu oblastního státního zástupce. Policejní magistrát tudíž rozhodl o případu s úplnou znalostí relevantních skutečností a v tomto ohledu vlastně nezáleží na tom, proč se nerozhodl uložit žadatelce vyšší pokutu. I kdyby býval pochybil ve svém hodnocení skutkových okolností a uloženém trestu, je nepřijatelné, aby žadatelka musela v důsledku toho trpět následky dvojího odsouzení týkající se téže události. Vyšší soudy, které žadatelku rovněž, potrestaly, nezrušily ani rozhodnutí policejního magistrálu, ani pokutu, kterou uložil. Stručně řečeno,

došlo k porušení zásady non bis in idem.

23. Vláda tvrdila, že meze, ve kterých byl pojat článek 4 Protokolu 7, nemohou být chápány tak kategoricky, aby vylučovaly jakoukoli možnost hodnocení týchž skutkových okolností ve dvou oddělených řízeních.

V každém případě je tento případ odlišitelný ve třech směrech od věci *Gradinger versus Rakousko* i viz. rozsudek ze dne 23. října 1995. Řada A č. 328-C): (i) nebyl shledán nesoulad mezi hodnocením skutkových okolností dvou příslušných orgánů, (ii) jelikož pravomoc prvního orgánu (policejního magistrátu) byla omezena, nemohl hodnotit veškeré aspekty protiprávního jednání, (iii) žadatel nebyl vystaven žádné újmě v důsledku oddělených řízení.

Podle švýcarského práva se pravomoc policejního magistrátu nevztahuje na závažné trestné činy (*erimes a délits*), které spadají do pravomoci Úřadu oblastního státního zástupce a Úřadu státního žalobce. Zásadu *non bis in idem* tudíž nebylo možné aplikovat, pokud jde o věc, na kterou se nevztahovala pravomoc policejního magistrátu. Skutečnost, že přesto vydal rozhodnutí, byla s veškerou pravděpodobností způsobena nedorozuměním mezi ním a oblastním státním zástupcem spočívajícím v tom, že když oblastní státní zástupce zaslal policejnímu magistrátu spis v dané věci týkající se možného stíhání osoby zraněné během dopravní nehody, policejní magistrát jej považoval za spis týkající se žadatelky. Ať je tomu jakkoli, paní de Oliveira nebyla poškozena jeho rozhodnutím, neboť výše první pokuty byla odečtena od druhé. Nicméně, by nebylo spravedlivé ani to, aby ve jménu zásady *non bis in idem* měla z procedurální vady prospěch žadatelka.

24. Opírajíc se o rozsudek ve věci *Gradinger* citovaný výše. Komise přijala v podstatné části argument žadatelky. Měla za to, že základem pro dvojí odsouzení paní de Oliveira byla skutečnost, že její auto vjelo na druhou stranu vozovky, kde narazilo do jednoho auta a posléze do druhého, jehož řidič utrpěl vážná zranění. Zranění nepředstavovala oddělený jev, ale byla nedílnou součástí jednání, které je v konečném důsledku způsobilo. Navíc, obžalovaný nemůže být zbaven ochrany před nařízením obnovy řízení pouze v důsledku toho, že jeho odsouzení bylo založeno na procedurální vadě.
25. Soud bere v úvahu, že sporná odsouzení se týkala dopravní nehody způsobené žadatelkou dne 15. prosince 1990. Řídila svoje vozidlo na vozovce pokryté ledem a sněhem, když její auto vjelo na druhou stranu vozovky narazilo do jednoho auta a poté se srazilo s druhým, jehož řidič utrpěl vážná zranění. Paní de Oliveira bylo nejdříve nařízeno zaplatit pokutu ve výši 200 švýcarských franků (CHF) policejním magistrátem za nezvládnutí řízení vozidla, jelikož, nepřizpůsobila rychlost podmínkám vozovky (viz odst. 10 výše). Následně curyšský oblastní soud a pole curyšský odvolací soud uložil pokutu ve výši CHF 1.500 (ze které však odečetl výši původní pokuty) za nedbalost způsobení újmy na zdraví (viz odstavce 11-12 výše).
26. Toto je typický příklad jednočinného souběhu různých trestných činů (*concourrs idéal d'infractions*). Charakteristickým rysem tohoto pojetí je, že jedno trestněprávně relevantní jednání je rozděleno na dva samostatné trestné činy, v tomto případě nezvládnutí řízení vozidla a nedbalostní způsobení újmy na zdraví. V takových případech vyšší trest obvykle absorbuje trest nižší.

V této situaci nic neporušuje článek 4 Protokolu č. 7. neboť toto ustanovení zakazuje dvojí souzení osob pro tentýž trestný čin, zatímco v případech týkajících se jednočinného souběhu různých trestných činů (*concourrs idéal d'infractions*) jedno trestněprávně relevantní jednání představuje dva samostatné trestné činy.

27. Bylo by nesporně ve větším souladu se zásadami ovládajícími vlastní výkon spravedlnosti, aby rozsudek týkající se obou trestných činů, která vyplynula z téhož trestněprávně relevantního jednání, byl vydán tímž soudem v jednom řízení. Zdá se, že právě toto mělo nastat v daném

případě, neboť policejní magistrát měl s ohledem na skutečnost, že vážná zranění utrpěná poškozenou stranou nespádají do jeho pravomoci, zaslat spis Úřadu oblastního státního zástupce, aby rozhodl o obou trestných činech ve společném řízení (viz odstavec 10 výše). Skutečnost, že tento postup nebyl dodržen, v případě paní de Oliveira je však irelevantní, pokud jde o soulad s článkem 4 Protokolu č. 7, neboť toto ustanovení předem nevylučuje, aby samostatné trestné činy, byť jsou součástí jednoho trestněprávně relevantního jednání, byly souzeny různými soudy, zejména tam, kde jako v daném případě, pokuty nebyly kumulativní, ale nižší byla absorbována vyšší.

28. Tento případ je tedy nutno odlišit od případu Gradinger versus Rakousko, který je citován výše, ve kterém dva různé soudy došly k neslučitelným nálezům týkajícím se obsahu alkoholu v krvi žadatele.

29. Soud tedy učinil závěr, že nedošlo k porušení článku 4 Protokolu č. 7.

Z TĚCHTO DŮVODŮ, SOUD

potvrzuje osmi hlasy k jednomu, že nedošlo k porušení článku 4 Protokolu č. 7 k Úmluvě.

Rozsudek byl vyhotoven v anglickém a francouzském jazyce a vynesena na veřejném zasedání v Paláci lidských práv ve Strasbourgu dne 30. července 1998.

Herbert PETZOLD

tajemník

Rudolf BERNHARDT

předseda